

ИЗЛАЗИ

четвртом и недељом

ЦЕНА

ЗА 1 МЕСЕЦ 1 ДИНАР

ИЛИ 1 КРУНА

Претплату примају све поште
у Србији и иностранству.

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

ПРЕТПЛАТУ ТРЕБА СЛАТИ:

Уредништву „Зезде“
Кнежев Споменик бр. 9.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА

НЕ ПРИМАЈУ СЕ

Рукописи не враћају се.

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ:

Кнежев Споменик бр. 9.

БРОЈ 15 ПР. ДИН.

Уредник: ЈАНКО М. ВЕСЕЛИНОВИЋ.

БРОЈ 15 ПР. ДИН.

РОБ И БУЛБУЛ

(ИЗ ПЈЕСАМА „АШИКЛИЈА“)

У хаз-багчи Али-бега
Румена је ружа цвала,
А у двору кћи Фатима
Јединица њевовала.

Са далеких јужних страна
Долећео булбул мали,
А са њиме ђузел-момче,
Ког су бједним робом звали.

Булбул пао у хаз-багчу,
За ружом му севдах план'о,
Бједног роба запијело
Дилбер-Фате око врано.

И кад кара-акшам пане,
И све санком обавије,
Лахорић би к небу крено —
Двије песме — севдалије.

Два ашика: роб и булбул,
Булбул с ђула, роб с њимена
Славили су рајске чари
Два ланета у спу снена.

Јесен дође; густо облак
Сијак велом сунце крије,
Сијан паша у двор стиже,
С њиме љута бура брије.

Паша у двор, бура љута
У хаз-багчу крила крену,
Паша узе дилбер-Фату,
Бура ружу — другу њену.

*

У хаз-багчи Али-бега,
На ружину све'лом грању
Задњи уздах булбулића
Диз'о се је кроз ноћ тавпу;

А под ружом на њимену,
Под пендером дилбер-Фате,
Гласнуо је живот роба
Гледећ њене китне свате.

Буна у септембру 99.

Осман А. Ђикић.

Бузел — лајен, севдах — љубав, кара акшам — мркла ноћ,
севдалија — љубованка, ашик — заљубљеник, сијак — при, њимен —
бусен, пендер — прозор

ДОПИСНИК ИЗ ҚАСАБЕ

— ПРИПОВИЈЕТКА —
СВЕТ. БОРОВИЋА

(СВРШЕТАК)

— Остави се, јадан, ћорава посла! — викну
поп. — Не фермам ја ни тебе ни другога.

И оде даље.

Предеједник само отхукну и отре зној са лица.

— Грдан је ови народни пос'о — рече сам за
се. — Нек ми сад кажу, да не радим, зачепићу ја
свакоме уста, ако жив будем... Само док пљунем у
длане, па да видиш чуда!

Затим опет погледа: како се ради у школи, а
по томе пође низ чаршију.

На путу се састаде са неким дућанџијама.

— Чујете! — рече им предеједник поверљиво,
— наредба је са суда, да ђецу у школу дајемо што
могли више. И наредба је, да идемо у цркву, а да
се оканимо механе.

— Кад је дошла наредба? — питају дућанџије.

— Дошла је јуче. Еле да се не шалимо с
главом, него да слушамо, јер суд је суд, а закон
је закон.

— Их, брате, незгода! — мрмљају дућанџије...
— Све је то лако и може се поднијет', ама да се
оканимо механе, то је бели мучно.

— Е, ето ја казах, — рече предеједник. —
Ама вас молим, да ово остане међу нама и да се
не чује даље.

— Неће, неће, — говоре они и одлазе, а јед-
нако се домањљају: коме би највише ту тајну по-
вјерили.

Председник пође даље и дође до дошљакова, или сад боље рећи до дописникова дућана.

— Добро ј'тро, брате, — назва још са чаршије, правећи се, као да ништа не зна за допис.

— Бог ти помог'o, — одврати дописник некако достојанствено.

— Имаш ли, брате, хартије и буквара?

— Имам.

— Е, па одбаци ми двајестак буквара и тди хартије, па ћу пошље послати паре...

— Добро, — одговори дописник и осмјехну се. Председник такође нађе за вриједно да се осмјехне и, пошто се још мало повртио по дућану, пође да надгледа мајсторе.

— Е, сад сам га добио! — говорио је он у себи. — Ако је он паметан и ја сам... Хе, хе, ама није ни у мојој глави слама, него баш чисти мозак.

Па се и опет задовољно осмјехну, као да је свршио какав најтежи посао.

До неколико дана иза тога, кад је школа била уређена и готова, председник, топећи се од задовољства, нареди, да се закоље једно јање, па позва и учитеља и општинаре, па чак и дописника па ручак.

— У туђем си мјесту, па да те мало почастимо. — вели он.

Дописник, који је толико дана готово само суха хљеба јео, радо и од свега срца одазва се председниковом позиву, те се сви састадоше у једној башчи близу касабе, гдје их је већ чекало печено јање на ражњу. Председник од велике радости није знао шта би друго, него вјечито нуткаше дописника да једе и ако је то било сувишно, пошто је дописник тако слатко јео, да је чак и учитељу апетит отворио.

По свршеном ручку, председник узе чашу, па поче као на крсном имену:

— Прву писмо и попијасмо у добар час, другу у бољи час, а ову ћемо трећом, најбољом срећом у име Бога и свете живоначелне Тројице, која може, да нам помогне. Ми ћу славили па земљи, а она нас и на небу и па земљи, ако Бог да... И у здравље нашега брата јар... (ту хтједе председник да дописника назове свакидашњим именом, али се на вријеме досјети и поправи) до иље, коме ни имена не знам, ама видим, да је поштени и богоугодни ришћанин (бојао се да каже Србин, јер то није по вољи оном „господићу“). Елем, за његово здравље и за његове тврде главе. Бог му дао хајир и срећу и берићет, колико је воља, од милога Бога... Здравствите!

И председник сам поче „многаја љета“, а учитељ прифати па диже, диже баш ка механџији пијевац, док једном не изиђе па висину, те се зацепу и закашља.

— Ејвала учитељу! — викну председник. — Ваља ти грло Цариграда!

Па се и дописник развеселио, те почео да хвали председника и учитеља и општинаре.

— Само ми се не допада механџија, — рече.

— Инајет је он! — викну председник, — он је обатало сву касабу. Начинио је нову механу, па свијет иде к'o њорав.

— А сипа вино у воду, — додаде учитељ.

— Хм, хм, — промрља дописник, — ама вам је и поп некако чудан.

— Убојица је оно! — рече председник. — А нема памети колик' говече... Е шта ћемо? Ђаво пам га је натоварио па врат, па га не можемо скинут'.

— Лијено, лијено, — вели дописник, — све ћемо ми научити памети! Нијесам ја аба даба учио један разред гимназије, један трговачке школе, а један богословије. Бог ми је дао памети, па знам шта ћу...

— И треба, брате, и треба! — вели председник, па сав сретан поче да грли и љуби дописника. А учитељу се опет нешто дало па пјевање, па почео од „Господи возвах“ а свршава са „Ангел вопијашче“... Једном ријечи, сви су били красно расположени.

VII

— Учитељу! Ево опет листа! — довикну председник једног јутра учитељу.

— Ђе је? — запита учитељ нестрпљиво.

— Ево га, ево, — кликну председник и из њедара извуче превијене и искушљане новине.

— Читај! — рече.

Учитељ отвори лист и одмах поче тражити допис из касабе.

И пађе га.

— Аха! Ево! — кликну, те поче читати.

Дописник је сада шутно о председнику, него је нападао механџију, који „деморалише“ свијет и сипа воду у вино, а нападао је и попа, који не мисли о цркви него о кавзи и који се одијева као ни један поп на свијету. Дописник је из пуних уста грдио и једнога и другог, па, шта више, сад се није клонио појединих израза, који се у књиге и не пишу, а који се и председнику и учитељу неочекивано допадоше, да су им се неколико пута од срца насмијати морали.

— Ејвала му крсту! — довикну председник, пошто учитељ све дочита. — То баш ваља! Баш ћемо одијети механџији, па нека види, мајчин син, како ће од сада радити. Кад сам се ја од муке знојио, нек се, вала, и он мало озноји.

Па обојица пођоше механџији.

— Хоће се плахо зачудити, — вели учитељ.

— Ама како зачудити? Хоће, душе ми, свиснути од муке! Није то шала 'вако га нарицут' па још пред читавијем свијетом.

И ступише у механу.

Механџија је баш сједио на једној столица и климатао се, па како му, у задње вријеме, механа

не биваше пуна као прије, то се не мало зачуди и овој посјети.

— Да чујеш нешто! — викну предсједник с врата.

— Да видиш, што никад ниси видио! — додаде учитељ.

— Шта? — запита механиџа, а не помаче се с мјеста.

Учитељ му прочита оно, што се на њега односи, па му онда погледа право у лице, да види: како је то упливисало на њ. Но, хвала Богу, па механиџину лицу није било ама баш никакве промјене.

— Шта велиш на то? — запита предсједник. — Чујеш ли, како те ружи?

— Тешко тору, за којим пси не лају, — одговори механиџа и насмија се, као да је избацио Бог зна какву шалу.

Колико предсједник, толико и учитељ чудила су се овакоме понашању његову, али опет ни један ни други не знадоше шта да кажу.

Док и поп бяху у механу. Дошао човјек баш с рада, па сврнуо да попије коју чашицу.

— Баш ваља што си дош'о, — рече му предсједник.

— А што? — пита он

— Ево да видиш шта пише о теби онај јарац — дош'о... Да чујеш само.

— А шта пише? — запита поп.

Учитељ с мјеста поче да му чита. Поп је, из почетка слушао доста мирно, али кад дође до оних маснијих израза, у њему ускипи, па трже лист из учитељевих руку и избуца га у сто комада.

— Е ја ћу се с њиме рачунати! — викну, па као луд полети из механе.

— Куд ће? — запита учитељ.

— Не знам, — одговори предсједник.

Но поп није чуо њихових ријечи, него је полети право дописниковом дућану. Дописник се случајно баш шетао туда, па како угледа попа, одмах се досјети јаду, те пође уз чаршију. Поп полети мало боље, а дописник, оназивши то, заобада се и потрча као јарац. И људи и жене и ђеца, све то излетило из дућана и кућа, па гледа за њима.

— Ово је поп звизи'о,* — рече неко.

— Јес' душе ми.

А попу баш у тај мах пало на памет, како је некад овако гонио на разбоју Турке, па му та мисао нову снагу дала, те изгледаше, да неће лако посустати. Но дописник је свакако био бржи. Опако мален и мршав ђина жестоко, па чак је престао и да се окреће. На једном мјесту паде му и шешир с главе, ама јадник није имао срца да застане и да га дигне, него опако гологлав трчаше даље.

И тек кад су се прифатили стране, поп поче малаксавати. Увиђе човјек, да са ђаволом не може лако на крај, па стаде и отхућну. Затим диже руку према дописнику и викну иза свега гласа:

— Ако те икад ђаво у касабу донесе, пећеш га више мајци зајевати.

Па се врати патраг.

На путу је сусрео и предсједника и учитеља и општинаре.

— Да их је триста, без попа ништа! узвикну предсједник. — Ејвала попо!

— Вала нам се више неће вратити, — рече поп једнако отхућујући од умора.

Предсједнику као да паде неки камен са срца.

— Фала ти, брате, кад нас курталиса од биједе, — рече попу, а по томе се окрену свима.

— Браћо! Хајдемо у механу!

*

Ово је било и прошло. Дописник се није повраћао у касабу, те је и опет све текло по староме. Истина, касабалије хтједоше, због неког чудног узрока, да промијену предсједника, те да поставе другога, али наш Игњо прилијепи се уз онога „господина“, те га под његовом заштитом није смго нико дарнути. Из захвалности, он је „господину“ уступио и школу, те сад на њој стоји табла са натписом *Ришка џиона*. Првањњи учитељ постао је „господинов“ писар, а нови учитељ, за кога нико није знао које је вјере, већ у велике бије ђаке у школи и виче и на цара Душана. Стари поп отишао у некакво село, а дошао нови за кога се мисли да је врло наметан, јер он назива гусле и гуслање „будалаштином“, сељаке назива „смрдљивцима“ а касабалије „незналицама“. Но касабалије се на то никако не љуте, него се и даље као људи проводе у — механи.

И тако то све пвати и напредује, Бого мој, те се са цуним правом надати можемо, да ће потомци ових дичних отаца из касаве, славно осветити Косово.

— К Р А Ј —

ИЗ „ПРОЛЕТНИХ ЕЛЕГИЈА“

Капљице кишне шуморе тужно
Кроз густо лишће багрена цветна,
И нигде гласка ни од куд кише.
И ноћ је тако тужна и сетна.
Па где је месец, што небом шета,
Звездице мале камо се скрише?
Зар слављин гласак изумро веће,
Зар ружа нема мириса више?
Зар, место јасне, звездане ноћи
Са плавим сводом, сад свуда тама
Зар, место краса и миља њена,
Зар место свега — сад суза сама?
Капљице кишне шуморе тужно
Кроз густо лишће багрена цветна
И нигде гласка ни од куд кише,
И ноћ је тако тужна и сетна.

Драгољуб

* Звизнути; каже се у Херцеговини кад и када мјесто полудити.

ЈЕЛЕНИН МУЖ

РОМАН
НАПИСАО Ђовани Верга

(наставак)

Он је у мислима одгађао тај тренутак ужасног искушења, као болесник, који не обзирући се на опасност да живот не изгуби, превлађује хирурга, да одгоди за сутра дан операцију, коју мора да изврши. Дошао је до убеђења да је боље причекати док служавка не оде. Али на једанпут се поче прибојавати, да се она не помоли на вратима, с котарицом у руци, и да му не рече: — Сад идем! — Беше га страх, да остане сам са својом женом. Полако изиде из куће, шувајући се поред зида, да га не би сназила пиљарица или чизмар. У глави му је дупало, а срце је хтело пресући од болова. Беше се упутио оној клупи Виле Реале, да ту седне и да се добро исцела у свој рубач. Морао је да крије сузе, јер би се сваки смејао његовом жаду.

Ко би имао учешћа према њему? Ко би му веровао, да он своју жену љуби сад више но икада и да плаче не што је гневан, већ што зебе у срцу? Пролазио је улице, кроз које је обично ишао с Јеленом, посматрао је још из далека своју мирну кућицу, осветљену сунцем, у којој као да се ништа не беше променило. Прозори су били отворени као и обично и кроз њих се смешило сунце. Напослетку се одлучи да иде кући. Беше већ време ручку. Јелена га је морала очекивати! Шта ће јој одговорити, ако га запита шта је узрок, те је задоцнио? Шта ће радити, кад га погледа у очи?

Из кухиње је допирао добар, пријатан мирис. Сто је био постављен. Јелена га је одиета очекивала, прелиставајући неку књигу и рече му само, да је министра хладна. Чезаре поче халапљиво јести, не дижући очију с тањира, правећи се да је гладан, покушавајући да ручак отегне да би одгодно тренутак, када ће служавка сто спремати и он сам са својом женом остати.

Јелена је била мирна као и обично. Њен муж би се овда онда тргао, кад би чуо њен тихи глас или се случајно срео с њеним бистрим очима. Осећао је инстинктивно да му је претварање одузимало велики део снаге, лиша вало га његовог права и мало по мало га догонило, да се пола судбини. Кад би Јелена знала, да је њено писмо од јутрос у његовим рукама, како да јој каже, за што је толико чекао с том раном у срцу? Како да јој говори о свом гневу и својој љубомори кад их је уђуткао онда кад су морале највећма да бесне?

Служавка распреди сто и узе му тањир испред њега и салвет с колена пре но што је и довршио с вечером. Јелена беше изишла на балкон. Мало после врати се и јави, да долази дона Ана и Камила. Чезаре дубоко уздахну.

Вече је пролазило суморно, у пркос несносном брбљању дона Ану, ведре Камилине мирноће, шкрипања Робертвих ципела и апсурдних тврђења дон Либерија, који је у позво доба ноћи дошао по породицу.

Изгледало је као да се нека заједничка, неисказана мисао врти у главама свију, као да неки необјашњиви немир обузима све њих и као да их гони да што дуже остану

заједно. Чезаре је мислио: — Док будемо сами... и желео је да тај тренутак што је могуће више одгоди. Осећао је како му се крв сваки час леђи, чим би разговор престао. Напослетку устаде цела породица и пробави више од четврт сахата у предсобљу док су метнути шешири и док је једно другом рекло лагу ноћ. Служавка изиде да присветли на степеницама. Чезаре мишљаше у себи: — Причекаћу док најпре легне служавка.

Ова се врати са својом у руци, затвори врата и савива ходаше по собама тамо амо, да спречи што је потребно за ноћ. Кад је напослетку отишла у своју собу, Јелена је већ била у својој постељи. Чезаре очекива још неко време, док није умукнуо сваки шум у кући. Чинило се као да тражи речи, којима ће почети, објаснити узрок зашто је догле ћутао; све муке, које је од јутрос претрпео, све радости, које су се претвориле у болове, падаху му на ум једна за другом пред вратима те собе, где је Јелена толико пута наслоњала своју смећу главицу на његова рамена. Он наслони чело на рагастов и плакаше дуго и горко, дрхтећи целим телом и загушујући јепане, да га Јелена не би чула. Она то не сме чути; он пред њом није више могао ни да плаче, није више могао да на њеним коленима да одушке својим јадима. Он беше муж, који више није љубљен, чије су сузе смешне.

Сутра! Морао је да чека до сутра. Сутра ће бити мирнији, те ће моћи да све бистрије оцени. Кад је чекао до сад, могао је да чека и до сутра и да јој покаже, да то не чини у пренапњености, већ после зрелог размишљања. Једна ноћ прође брзо. Али каква ноћ! У тој књижици! с главом подбоченом на руке! Колико мисли, колико успомена, колико визија, колико снова!

Кад би Јелена опазила, да он није легао, па би га потражила! Кад би отворила врата на књижици? Кад би погодила све, па дошла да му каже: — Чуј, ја сам невина! — Или: — Љубим те још, љубила сам те увек. Опрости ми!... Опрости ми!

На прозорима забели зора, али каква бледуњава и суморна зора! Почивао је нов дан! Опет дан као и јучерашњи! с њетим јадом, с истом неодлучношћу. Чезаре још није могао да изговори себи ону утешну реч: — Свршено је! све је свршено! Кад ће он моћи рећи, да је све свршено? Никад! никад! Па и онда кад би се одважио да се дочепи с Јеленом, и онда не би било свршено. Па и кад би она побегла, па и кад би је најурно из куће, опет не би било свршено. Па чак и онда, кад би му рекла: — Јест, истина је; не љубим те више! — Јер је она живела још; она, од чијег се гласа сав потресао, чији је поглед продирао до дна његове душе; она с богатом, прном косом, белим рукама, дугим трепавицама, с руницама на образима, кад се смеши, с оном руком, која је подрхтавала кад је додиривала његову оно вече, кад га је она погледала оним сјајним очима; она, која га је ухватила за главу обема рукама, па га пољубила, која је шетала с њим испод поморанци у Розмарино, која је још јуче нагињала с балкона блело чело и гледала за њим, која је под срцем носила један део њега. — Ах! да је умрла, да ју је синоћ видео последњи пут под мртвачким покровом разбарушене косе, да јој је за увек скретио руке на грудима, он сам! да ју је могао пољубити у чело, с уверењем, да на том месту није никад било места за друге пољупце, да она није

нигад имала ни једне мисли, која не би била намењена њему!... Сунце је улазило кроз прозор на балкону у белу, чисту собицу. Он је опет видео оне лене дане, што их је у сиротињи провео, ону зору, што га је затицала у преписивању агата за адвокате, и Јелену која је спавала поред њега не знајући ништа. Он отвори балкон, који је гледао у море што се блистало на сунцу. Неколико путника долажаху од Имаколатела с ручним куферима; неколико кочијаша тераху коње, мали чамци обилазили су полако пристанишни фењер, онамо где се море пенушило сребрнастом и златастом пеном. Свуда је владала тишина и ведрина, које су му стезале срце и мало по мало га привлачиле, заносиле и уљувивале.

Било је тек шест сахата. Јелена је још спавала; није имала обичај да устаје пре девет. Чезаре осети потребу, да удише мало свежа ваздуха и да се мало прође. Кад се вратио, Јелена је већ била наредила, да јој се доручак донесе у њену собу, јер се није осећала најбоље. Била је бледа, изгледала је уморна, неочешљана и још у собној хаљини. И не чекајући на његово питање, рече му:

— Мало сам слаба, али не мари. Уморна сам, јер сам ових дана мало спавала.... Није ни чудо.

(НАСТАВИТЕ СЕ)

ИЗНЕНАЂЕЊЕ

— CORDELIA —

Смркавало се. Господин Делпијано, који већ почињаше осећати терет својих педесет година, дремао је с новинама у руци, седећи на наслоњачи поред камина, заогрнут домаћом хаљином, док се његова кћи и син, Ада и Алберто и снаха Рита забављаху за столом са троје малишана, веселих као зебе, са ружичвим образима и сребрним гласићима.

Најзад устаде Рита и рече окренувши се мужу:

— Алберто, учини ми љубав те припази ове вечери на дечицу. Ако ти се досади позови Маријету, јер имам посла с Адом у другој соби.

Деца кад чуше ове речи, какви беху враголани, чинише се као да се досећају чега се тиче; али не рекоше ништа, већ се припремише да мало пирују и кличу са својим татом, као што је увек бивало, кад мама није ту, да им малчице попривржи узде.

Рита и Ада отидоше у добро загрејан и осветљен салон са зидовима и намештајем покривеним жутиим штофом, где је владао таки неред, да је ове вечери изгледао на какву старудареву пролазницу. На све стране кутије и завежљаји нагомилани без реда; а у средини собе, на столу покривену чаршавом белим као снег и сјајним као атлас, уздизало се дрво тако високо, да је допирало до таванице. Ово дрво што је пружало своје гране из једног зеленог бокора, стршило је до сјајних зидова и давало овом неуређеном салону неки фантастичан изглед.

Тајанствена заузимљивост што овлада женама, беше управо намера да спреме божиће дрво, да га украсе свећицама и огледалцима, како би обрадовале троје лене, која беху радост и љубав свију њих,

Рита је живела неку годину у Немачкој; видела је весеље и радост породица око божићег дрвета, па те радости не хте лишити своју децу ни за шта на свету. Хтела га је улесити што боље, то се овим занимала податно, чинила је своје сопствене издатке, покушавала да погоди жеље своје дечице, и сва је била весела мислећи унапред како ће се радовати.

Чим уђе у салон, даде се са својом рођаком на посао. Удешавано и миловано њиховим ручицама, ово дрво мало помало доби одећу од светлупавог уреса, од испараних лоптица и од златних и сребрних трака.

Рита беше веома весела и блажена развијајући лутко и мислећи на радост што је припрема деци. Изгледала је као девојчица од петнаест година; и док их је привезивала танким врпцама за гране на дрвећу, поче говорити:

— Шта ли ће рећи Адина, кад види лутку обучену у свилу, с црном косом, коју је толико желела? А како ће Пија бити задовољна кад нађе за себе бебицу, у лепој чипкама покривеној колевци! Ево коњића, лађице и војничког одела зи Енрика! Је ли, Ада, да је ова лутка врло красива? Кладила бих се да ћеш и сама уживати да је облачиш; замисљам како те твоја братаница неће оставити на миру, ако не види да се ти по цео дан занимаш око њене лучице; а ти ћеш јој већ чинити по вољи.

Ада међутим одговори испрекидајући у слоговима; радиле је живо да украси дрво, но беше веома озбиљна; са временом на време пушташе чо неки уздах, као да има какав терет на срцу, и та је њена туга стајала у необичном контрасту с њеним лепим и свежим лицем од осамнаест година и с њеним живахним пословањем.

По кад и кад би допирали до њих дечји гласови, и Рита превидаше два-три пута због њихове несташности свој посао, двоумећи се да ли да отиде и види од кога долази та вика.

— Ти можеш ићи, — рече јој Ада; — ја ћу довршити посао око дрвета.

— Али теби самој биће досадно а после заморићеш се кад се будеш морала пети горе.

— Иди, — доладе Ада, — јер докле год им ти не отидеш неће се смирити, а ја нисам ни мало уморна; кад после буду у постељи, доћи ћеш да ми помогнеш у последњим припремама.

Рита не хте да јој се то понавља, и изиде из собе. Ада је међутим живо желела да остане неколико тренутака сама у соби; осећаше на себи неки терет, извесну меланхолију, због које јој падаше тешко, кад мора говорити, одговарати или гледати пред очима ма кога веселог.

Ове вечери имађаше једину потребу да остане на само са својим мислима; и збиља, ралећи и даље свој посао, ум јој отпоче лутати. Мислила је на прошлу годину, на овај исти дан, кад њен бабо беше дошао кући и рекао им:

„Сутра ће доћи један странац да проведе Божић са нама; то је младић један из Берлина кога ми је препоручио један мој пријатељ. Од богате је породице, занима се уметношћу и дошао је у Италију да проучава споменике и да се диви природним лепотама. Беше ми жао гледати га тужна, с мишљу да ће провести дан тако усамљен, сам самцит у хлавној соби у гостионици, без и једног пријатељског лица поред себе. Повудио сам му једно место за нашим столом и један кутак крај нашег огњишта.“

Ову вест она не беше примила радо и Рита бејаше с тога зловољна. Туђин кога и не познају, похода баш тога дана посвећена домаћем увесељавању, чињаше им се да је дошао да унесе мало хладноће, мраза, у њихово празновање, — али ничим не показаше своје веждовање господину Делпијану, који је, најзад, глава куће и има права позвати кога хоће.

Господин Фридрих Клајн, — тако беше име туђинцу, — није помутио ни најмање радост тога дана: пре ће бити да је био допринео и свој део веселости. Говорио је врло лепо талијански, имао је одлично понашање и нежне осећаје; беше се одмах спријатељио с децом, којој напоклања слаткиша и лоптица, а хтео је да га зову Фриц, јер га то подсећаше на његов далеки дом. Понашао се затим љубазно са свима, хвалио Италију и њене становнике, причао о неким обичајима своје земље у те дане, приповедао оштроумне и допадљиве анегдоте. Одиграо је једну партију шаха с господином Делпијаном, који је страстан играч. У опште умео се понашати тако љубазно, да пре но што се село и завршило било, Алберто га називаше пријатељем; господин Делпијано и Рита беху рекли, да се налају да ће га често још виђати, а деца му се умљиваху, зовући га по својој дечјем изговору *даги Фриц*.

Зато им је при поласку рекао: „Учинили сте да заборавам, да сам далеко од своје куће.“ —

Ада се опомињала свих ових ствари, као да су се догодиле пре једног дана; затим се сећаше да им је господин Клајн свраћао на обед неколико пута, много је вечери прошло у његову друштву, забележио јој је много ласкавих записа у њен албум, учио ју је да игра шаха, па се једном лао и да га победи. Она најзад нађе, да је она зима прошла врло брзо.

Затим мишљаше на лепе шетње, које су чинили у пролеће и у лето с њим у околна поља; сети се колико пута, док Алберто и Ада беху заостали забављени око деце, готово и не знајући нашла би се за неколико тренутака напред са господином Фридрихом. Шта су говорили тада? Не опомиње се, говорили о свему и ни о чему, трчали преко брдских стрмени и брали цвеће.

Он је вазда брао цвеће поменак, које називаше својим најмилијим цвећем: *не заборави ме*. А и њој се чинило као да никад није волела другог цвећа, до овај смерни плави цветић; и њега је везла на везовима и метала међу лишће у књигама. Сети се затим како су у овим шетњама путовали и дугали умом по азурним пољанама као њихно омљено цвеће и били кад и кад тако заборављени од самих себе и од света, и бивало би јој веома неправда кад би их њена рођака, достигавши их трком, скидала са њихових поетских висина у стварност живота.

Али се још више једила, кад примети да се Рита отпоче понашати мало хладније према господину Клајну; кад људи предлагаху позвати га на ручак или правити излет, она увек даваше глас против, наводећи у оправдање, како је деци потребно у слободи играти се и лармати без устезања због људи, који не би били из породице; затим у јесен, кад су били летњиковцу и позвали све пријатеље, господин се Фридрих није дао видети, и не виђаше га ни пошто се беху вратили у град. То јој причинљаваше неискану муку, не умеде себи објаснити ову промену а не усуђиваше се да упита.

С рођаком је била вазда у слози и волела ју је као сестру, љубљеше децу а особито Адину која јој беше кумче, и сматраше је као своју кћер; али не мога опростити Рити онај њен поступак према Фридриху, не мога а да не мисли често: „Она је себична, разуме се, има мужа и децицу, па не маји за друге забаве; али за баба беше велика утеха одиграти коју партију с господином Клајном; па и за мене беше мало разноликости у моме тако монотону, тако тешку, свакидашњем животу.“ — Кад би мислила о овоме, ожалостила би се, а сузе би јој наваљивале на очи. —

И баш овога дана у очи Божића помишљаше на то више него што је хтела; мислила је да се расеје послујући и до сада је само облачила дутке, приправљала кутије са посланицама и извезла поменке: *не заборави ме*. Оде затим у постељу и не склопи очију целе ноћи. Сутрадан не могаху је развеселити ни љубазности њене братанице, која је запитиваше да ли зна шта јој је донео мали Бога оне вечери. Па јој рече да већ зна ко им је дао поклоне: да то беху деца, тата, мама и њена тетица, јер је већ видела дрво кроз кључаницу на вратима, али да то никако није казала својој браћи; — а све јој ово говораше с умљивањем обасиљујући је небројеним пољупцима.

Али Ада ма колико да је хтела да изгледа весела овог дана није то могла постићи; и, кад не би наљутила баба, остала би била цео дан затворена у својој соби.

Деца скакутаху, причаху једно другом на уво — та и она имају неких својих тајни! Рита иђаше тамо-амо са тајанственим изразом. Господин Делпијано и Алберто говорашу лагано ниским гласом, тако да у сред свију њих остаде она скоро усамљена, и може се рећи да је провела овај дан гледајући на поље кроз окна и посматрајући врапце како скакућу по снегу што је покривао кровове кућа.

Кад би у вече, зашта снаху, хоће ли јој помоћи да запали свећнице на дрвету.

— Не, остани ти, ја ћу отићи; припази кат-кад на децу и спреми се да будеш весела за тренутак кад будемо сви улазили у жути салончић.

И доиста после по сата врати се велећи да је све у реду. У то се вратише и господин Делпијано и Алберто; врата се отворише и блесак од свећа суну из салончета, претвореног данас у храм весеља.

Малишани отрчаше напред плескајући својим ручицама и узвикујући од чуда, кад видеше њима намењене ствари, које су толико желели, привезане за гране овога чаробног дрвета. А није ту било дарова само за децу, већ и за сва лица у породици.

И Ада, усред веселости што ју је окружавала, заборави за један тренутак на своје јаде, и приближи се углу стола, где беше написано њено име над једном хрипом дивних ствари. Оно што јој паде у очи, беше кутија од плаве кадиве, на којој стајаху златна почетна слова њена имена. Отвори је грозничавим покретом и нађе унутра прстен са украсом облика *myosotis*-а плаве боје, сав украшен бриљантима, и једну забелешку на којој беше написано *Фриц својој заручници*. Њено лице мењаше боју два-три пута док је отварала кутију, а сад остављајући је на месту рече:

— Не могу да верујем: неко се хтео шалити са мном; али је то рђава шала и пада ми тешко. — И бризну у плач.

— Ти мислиш да би се ко хтео шалти с овим стварима, — рече јој господин Делпијано. — Но умири се, то је Рита учинила: било би сувише дугачко да ти све испричам. Видиш, она је умела прочитати у твојој и у Фрицовој срцу, али то није било доста. Требало је да и његови родитељи буду задовољни, и она се живо заузимаше за твоју срећу. Преко својих родитеља у Немачкој могао је добити пристанак породице Клаји да те приме за своју кћер. Сад се очекује само још твој одговор.

— Али Фриц? — запита Ада, назвавши га први пут именом, које му је већ хиљаду пута давала у својој срцу.

— Докле ствар не буде извесна, не пристоји се да долази у кућу. Сад само очекује твој знак, па да се појави. Чим пристанеш примити претен, заналићемо свеће у великој сали, и то ће бити знак да може доћи у нашу средину.

— Не, да ме не види овако узбуђену! чекајте док се умирим. — рече Ада, док јој је срце куцало тако јако, као да би хтело искочити, и поче бризати сузе. Затим се обрте снаси, и паде јој на груди: Рита моја драга, хвала ти, рече јој, — како си добра! А ја сам међутим мислила — била сам неправедна, опрости ми! И ти, Алберто, сви сте тако добри према мени... ја то не заслужујем... — И, грлећи и љубећи децу, која јој се беху приближила, додаде: — Сад осећам како ће ми бити тешко да вас оставим.

Међутим Рита, која беше узела из кутијце скупоцени прстен, држала га је пред рођакиним очима да блешти и сија, док јој је ова захваљивала осмехом, и посматрала оне цветиће који су јој казивали тако много, — одскочи кад чу иза себе један познат глас:

— *Дакле моја за навек!*

Она не имаде снаге да одговори, за њу одговори уздрхтала ручица њена, коју држаше у рукама Фрицовим.

А како је он могао дознати њену одлуку?

Била је то Адина, која је све схватила. Не говорећи ником ништа, искраде се из салончићна и отиде да нареди послужу, да припали свеће у великом салону, и тиме учини да дође Фриц, који је познавао тајну, којом учини да увек буде весела њена добра теткица.

Свет. А. Поповић.

ЗАНИМЉИВЕ СИТНИЦЕ

Из позоришног света. Један осјетониста, приказујући ћерцицу знамените глумице Режан, пише ово: Многи глумци које на позорници виђамо, може бити већина њих су позоришна деца. Постоји једна стара изрека: ко подере пар обуће на позорници, остаје глумац за све време свога живота баш да га судбина одгурне и на друго поље рада. Позоришна деца одрастају иза кулиса и већином припадну сасвим позорници. Зашто да се старају за други положај у друштву кад су већ ту? У пуном смислу речи та деца олако изуче глуму. Све што виде и чују врти се око позоришта, о њему само и мисле. А има и дечјих улога, па брзо остваре своју замисао. Дечје улоге су често пута врло важне, нису увек мале, па свончане су и са тешкоћама. Друга деца, која нису на позорници као код своје

куће, која не знају како се даје нагласак, како се на позорици иде и стоји, неби могла улогу савладати; али позоришна деца играју је изврсно, а по неко пожаље и одобравање публике и зарана стече гласа. Ту децу ретко одвајају од позоришта, она одрастају и остају у њему и доцније играју улоге својих очева и матера; али *ретко бивају велики уметници*. За чудо да се деца, која су из малена удисала позоришни ваздух, која су имала прилике да изблиза посматрају вештину играња, — не одликују бог зна каквом вештивом у игрању кад одрасту! Од куд долази то? Ја мислим да је узрок тој појави у томе, што су глумци те врсте још у детињству навикнути да сматрају глуму као *занат*; а за то, што су томе занату вични још из детињства, они мисле да су тиме постали и вештаци па се у правој вештини играња никако и не усавршавају. Они сматрају за излишно да се дају учити од знаменитих учитеља, будући увек будаластог веровања: да већ знају све оно чему би их учитељ могао научити. Има и изузетака, као што је Клерон, незаборављена звезда француског позоришног неба, коју је мати и родила на позорници, и Амелија Шенхен, украс дворског позоришта у Бечу, која је ступила на позорницу већ у четвртој години своје младости. Има дакле и позоришне деце која су постала великанима; али већина је „средње каквоће“, што значи да нису добри глумци. То је правило.

*

Стара прича. — После погона, кад се лађа Нојева зауставила на брду Арарату, изиђе праотац Ноје из лађе, па погледавши око себе разливено море повика:

— О, Господе! Ову водурину, где се толика сваковрсна животиња подавила, ја не могу пити јер је погана!

На једанпут се обрте пред њим анђео и посади винову лозу па је поче заливати најпре крвљу јагњетом, онда лавовском, па најзад свињском.

— Шта радиш то? унига га Ноје чудећи се.

Анђео му одговори:

— Сок ове биљке има три својства и то својства ових животиња: ако попијеш једну чашу, бићеш умиљат као јагње; ако попијеш две, бићеш снажан и одважан као лав, а попијеш ли три и више, бићеш као и свиња, ваљаћеш се по блату.

*

Поглед. — Поглед је немим говор љубави, т. ј. језик срца. Пошто жене не могу лако да забздају свој језик, онда оне говоре овим другим језиком и онда, када срце не могу да обуздају.

*

Слепци. — Један заједљивац прође поред двојице просјака — слепаца, па им рече: „Ево вам!“ али им ништа не даде. После два минута ухватила су оба слепаца, један другог, за кике, мислећи, да један од другог крије добивену милостињу.

*

Срце и мута. — „Ја се веома плашим од муће!“ рећи ће једна лепа дама. — „Није никакво чудо“, одговори јој један одбијени љубавник, „ваше је срце од челика“.

*

Добро пиво. — „По, зар то није врло добро пиво, зашта кафеџија свога госта, који је поручио флашу пива. — „О да“, одговори овај, „вода би била довољно јака, када би у њој било површе пива“.

Кореспонденција. — Један сељачић отиде у варош на обућарски занат. Кад је полазио, мати му је рекла, да јој чешиће шаље писма. Једном виде он код једног чиновника површе писмама, па му рече: „Драги господине, мати ми је казала, да јој с времена на време шаљем писма; хоћете ли бити тако добри, те да ми поклоните једно писмо, које вам више није потребно.“

ПОШАЛИЦЕ

Прави Брат. Један је младић научио са свим природно да подражава магарца. Једном је његова сестра била у гостима, па баш кад су били при ручку, уђе у алију један прави магарцац и поче давати од себе гласа. На то ће рећи сестра тога младића: „Ха, ето иде и мој брат!“

Кинеско позориште. — Кинеским глумцима иде много боље, него ли европејским. Познато је, да у Кини посетиоци позоришта једу у самом позоришту. Кад им се допадне ова или она сцена, они, као знак допадања, место пљескања, шаљу на бину пуне чиније. Глумци једу, захвале се и играју поново.

Добар одговор. Један министар нападе једном љутито свога секретара:

— Како то — рече му — да ви ваше ствари уређујете па вам све иде да боље бити не може; а државне што их ви уређујете, све зло и наопако?

— Па ето како — рече секретар. Моје приватне ствари уређујем ја по својој памети а државне по вашим заповестима.

Бог зна. — Сретну се једног јутра писар и практикант. Овај други имађаше на леђима нов капут.

— Браво! — рече писар. Кад си правио тај капут?

— Нисам га ја правио него мајстор — одговори практикант.

— Али ти си га платио.

— Ни то није истина.

— Али ћеш га платити.

— Сам Бог зна је ли и то истина!

Утега. Један сиромашак оиде се толико да већ ни ићи није могао, него се склуси на сред улице. Прођоше неки поред њега па осетивши овај силни задах ракије, повикаше:

— Пхи! ала се овај оиде!

— Па шта ћете више! — рече пијани. — Ја јесам до душе сиромашак човек, али да сам милионар, опет не би могао пијанији бити!

Не зна човек. Сретну се дужник и поверилац и овај последњи рече:

— Па Никола брате, већ је прошло две године како сам ти дао оних 100 динара. Кад ћеш ми вратити?

— Којешта! — љутну се Никола. Шта знам ја; зар сам ја ирорек?

Смешан оглас. — Сматрам за дужност, да јавно овим путем изјавим своју благодарност ономе грубијану, који ми је у недељу, без икаква разлога и узрока опалио шамар.

ИСПРАВКА

У прошлом броју „Звезде“ у некрологу пок. Миловану Т. Јанковићу седми ред у првом ступцу треба да гласи овако:

мушка част, истински либералац, духом богат и крећак, а шести ред у другом ступцу:

пок. чика — Милован бавио се и Српском Књигом.

РЕПЕРТОАР НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА

Недеља, 17. октобра. Дневна представа: *Роберт ђаво* драматска легенда у пет чинова, са певањем, написао Карло Холтај, превео с немачког Ђура Бошковић. Музика од Јенка. — Вечерња представа: *Плмчар*, оперета у три чина, од М. Веста и Л. Хелда. Музика од Карла Целера.

Уторник, 19. октобра: *Ало! Ало!*, комедија у једном чину, написао Пјер Валдањ, превод с француског. (*Први пут*). — *Јованчићи сватови*, шаљива опера у једном чину, написали Мишел Каре и Жил Варбије, превео с француског Никола Ј. Мариновић. Музика од Виктора Маса.

Четвртак, 21. октобра: *Егмонт*, трагедија у пет чинова, од Гете-а, превео Мих. Р. Поповић. Музика од Бетовена.

Субота, 23. октобра: *Гаврани*, комедија у четири чина, написао Анри Бек, превео с француског Јов. М. Ј. (*Први пут*.)

Недеља, 24. октобра: Дневна представа *Агнеша*, позоришна игра у три чина, с певањем, написао Шандор Лукачи, превод с мађарског. Музика од Еркла. — Вечерња представа: *Гаврани*.

Садржај: „Роб и буљуб“, (песма). — „Дописник из касобе“ (сатира). — „Из Пролетних елеција“ (песма). — „Јелеки муж“ (наставак). — „Иленијање“. — „Занимљиве ситуације“. — „Пошалице“. — „Исправка“. — „Репертоар народног позоришта“.

Власник: Ст. М. Веселиновић, — Штампарија Свет. Николића Об. Вен. Бр. 2. — уредник Јанко М. Веселиновић

ИЗЛАЗИ

четвртом и недељом

ЦЕНА

ЗА 1 МЕСЕЦ 1 ДИНАР

ИЛИ 1 КРУНА

Претплату примају све поште
у Србији и иностранству.

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

ПРЕТПЛАТУ ТРЕБА СЛАТИ:

Уредништву „Звезде“
Кнежев Споменик бр. 9.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА

НЕ ПРИМАЈУ СЕ

Рукописи не враћају се.

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ:

Кнежев Споменик бр. 9.

БРОЈ 15 ПР. ДИН.

Уредник: ЈАНКО М. ВЕСЕЛИНОВИЋ.

БРОЈ 15 ПР. ДИН.

РОБ И БУЛБУЛ

(ИЗ ПЈЕСАМА „АШИКЛИЈА“)

У хаз-багчи Али-бега
Румена је ружа цвала,
А у двору кћи Фатима
Јединица његовала.

Са далеких јужних страна
Долећео булбул мали,
А са њиме ђузел-момче,
Ког су бједним робом звали.

Булбул пао у хаз-багчу,
За ружом му севдах план'о,
Бједног роба запијело
Дилбер-Фате око врано.

И кад кара-акшам пане,
И све санком обавије,
Лахорић би к небу крено —
Двије песме — севдалије.

Два ашика: роб и булбул,
Булбул с ђула, роб с њимена
Славили су рајске чари
Два ланета у спу снена.

Јесен дође; густо облак
Сијак велом сунце крије,
Сијан паша у двор стиже,
С њиме љута бура брије.

Паша у двор, бура љута
У хаз-багчу крила крену,
Паша узе дилбер-Фату,
Бура ружу — другу њену.

*

У хаз-багчи Али-бега,
На ружину све'лом грању
Задњи уздах булбулића
Диз'о се је кроз ноћ тавпу;

А под ружом на њимену,
Под пендером дилбер-Фате,
Гласнуо је живот роба
Гледећ њене китне свате.

Буна у септембру 99.

Осман А. Ђикић.

Бузел — лајен, севдах — љубав, кара акшам — мркла ноћ,
севдалија — љубованка, ашик — заљубљеник, сијак — при, њимен —
бусен, пендер — прозор

ДОПИСНИК ИЗ ҚАСАБЕ

— ПРИПОВИЈЕТКА —
СВЕТ. БОРОВИЋА

(СВРШЕТАК)

— Остави се, јадан, ћорава посла! — викну
поп. — Не фермам ја ни тебе ни другога.

И оде даље.

Предеједник само отхукну и отре зној са лица.

— Грдан је ови народни пос'о — рече сам за
се. — Нек ми сад кажу, да не радим, зачепићу ја
свакоме уста, ако жив будем... Само док пљунем у
длане, па да видиш чуда!

Затим опет погледа: како се ради у школи, а
по томе пође низ чаршију.

На путу се састаде са неким дућанџијама.

— Чујете! — рече им предеједник поверљиво,
— наредба је са суда, да ђецу у школу дајемо што
могли више. И наредба је, да идемо у цркву, а да
се оканимо механе.

— Кад је дошла наредба? — питају дућанџије.

— Дошла је јуче. Еле да се не шалимо с
главом, него да слушамо, јер суд је суд, а закон
је закон.

— Их, брате, незгода! — мрмљају дућанџије...
— Све је то лако и може се поднијет', ама да се
оканимо механе, то је бели мучно.

— Е, ето ја казах, — рече предеједник. —
Ама вас молим, да ово остане међу нама и да се
не чује даље.

— Неће, неће, — говоре они и одлазе, а јед-
нако се домањљају: коме би најирије ту тајну по-
вјерили.

Председник пође даље и дође до дошљакова, или сад боље рећи до дописникова дућана.

— Добро ј'тро, брате, — назва још са чаршије, правећи се, као да ништа не зна за допис.

— Бог ти помог'o, — одврати дописник некако достојанствено.

— Имаш ли, брате, хартије и буквара?

— Имам.

— Е, па одбаци ми двајестак буквара и тди хартије, па ћу пошље послати паре...

— Добро, — одговори дописник и осмјехну се. Председник такође нађе за вриједно да се осмјехне и, пошто се још мало повртио по дућану, пође да надгледа мајсторе.

— Е, сад сам га добио! — говорио је он у себи. — Ако је он паметан и ја сам... Хе, хе, ама није ни у мојој глави слама, него баш чисти мозак.

Па се и опет задовољно осмјехну, као да је свршио какав најтежи посао.

До неколико дана иза тога, кад је школа била уређена и готова, председник, топећи се од задовољства, нареди, да се закоље једно јање, па позва и учитеља и општинаре, па чак и дописника па ручак.

— У туђем си мјесту, па да те мало почастимо. — вели он.

Дописник, који је толико дана готово само суха хљеба јео, радо и од свега срца одазва се председниковом позиву, те се сви састадоше у једној башчи близу касабе, гдје их је већ чекало печено јање на ражњу. Председник од велике радости није знао шта би друго, него вјечито нуткаше дописника да једе и ако је то било сувишно, пошто је дописник тако слатко јео, да је чак и учитељу апетит отворио.

По свршеном ручку, председник узе чашу, па поче као на крсном имену:

— Прву писмо и попијасмо у добар час, другу у бољи час, а ову ћемо трећом, најбољом срећом у име Бога и свете живоначелне Тројице, која може, да нам помогне. Ми н'у славили па земљи, а она нас и на небу и па земљи, ако Бог да... И у здравље нашега брата јар... (ту хтједе председник да дописника назове свакидашњим именом, али се на вријеме досјети и поправи) до иље, коме ни имена не знам, ама видим, да је поштени и богоугодни ришћанин (бојао се да каже Србин, јер то није по вољи оном „господићу“). Елем, за његово здравље и за његове тврде главе. Бог му дао хајир и срећу и берићет, колико је воља, од милога Бога... Здравствите!

И председник сам поче „многаја љета“, а учитељ прифати па диже, диже баш ка механџији пијевац, док једном не изиђе па висину, те се зацепу и закашља.

— Ејвала учитељу! — викну председник. — Ваља ти грло Цариграда!

Па се и дописник развеселио, те почео да хвали председника и учитеља и општинаре.

— Само ми се не допада механџија, — рече.

— Инајет је он! — викну председник, — он је обатално сву касабу. Начинио је нову механу, па свијет иде к'o њорав.

— А сипа вино у воду, — додаде учитељ.

— Хм, хм, — промрља дописник, — ама вам је и поп некако чудан.

— Убојица је оно! — рече председник. — А нема памети колик' говече... Е шта ћемо? Ђаво пам га је натоварио па врат, па га не можемо скинут'.

— Лијено, лијено, — вели дописник, — све ћемо ми научити памети! Нијесам ја аба даба учио један разред гимназије, један трговачке школе, а један богословије. Бог ми је дао памети, па знам шта ћу...

— И треба, брате, и треба! — вели председник, па сав сретан поче да грли и љуби дописника. А учитељу се опет нешто дало па пјевање, па почео од „Господи возвах“ а свршава са „Ангел вопијашче“... Једном ријечи, сви су били красно расположени.

VII

— Учитељу! Ево опет листа! — довикну председник једног јутра учитељу.

— Ђе је? — запита учитељ нестрпљиво.

— Ево га, ево, — кликну председник и из њедара извуче превијене и искушљане новине.

— Читај! — рече.

Учитељ отвори лист и одмах поче тражити допис из касабе.

И пађе га.

— Аха! Ево! — кликну, те поче читати.

Дописник је сада шутно о председнику, него је нападао механџију, који „деморалише“ свијет и сипа воду у вино, а нападао је и попа, који не мисли о цркви него о кавзи и који се одијева као ни један поп на свијету. Дописник је из пуних уста грдио и једнога и другог, па, шта више, сад се није клонио појединих израза, који се у књиге и не пишу, а који се и председнику и учитељу неочекивано допадоше, да су им се неколико пута од срца насмијати морали.

— Ејвала му крсту! — довикну председник, пошто учитељ све дочита. — То баш ваља! Баш ћемо одијети механџији, па нека види, мајчин синак, како ће од сада радити. Кад сам се ја од муке знојио, нек се, вала, и он мало озноји.

Па обојица пођоше механџији.

— Хоће се плахо зачудити, — вели учитељ.

— Ама како зачудити? Хоће, душе ми, свиснути од муке! Није то шала 'вако га нарицут' па још пред читавијем свијетом.

И ступише у механу.

Механџија је баш сједио на једној столица и климатао се, па како му, у задње вријеме, механа

не биваше пуна као прије, то се не мало зачуди и овој посјети.

— Да чујеш нешто! — викну предсједник с врата.

— Да видиш, што никад ниси видио! — додаде учитељ.

— Шта? — запити механиџа, а не помаче се с мјеста.

Учитељ му прочита оно, што се на њега односи, па му онда погледа право у лице, да види: како је то упливисало на њ. Но, хвала Богу, па механиџини лицу није било ама баш никакве промјене.

— Шта велиш на то? — запити предсједник.

— Чујеш ли, како те ружи? — Тешко тору, за којим пси не лају, — одговори механиџа и насмија се, као да је избацио Бог зна какву шалу.

Колико предсједник, толико и учитељ чудили су се овакоме понашању његову, али онет ни један ни други не знадоше шта да кажу.

Док и поп бахну у механу. Дошао човјек баш с рада, па сврнуо да попије коју чашицу.

— Баш ваља што си дош'о, — рече му предсједник.

— А што? — пита он

— Ево да видиш шта пише о теби онај јарац — дош'о... Да чујеш само.

— А шта пише? — запити поп.

Учитељ с мјеста поче да му чита. Поп је, из почетка слушао доста мирно, али кад дође до оних масних израза, у њему ускипи, па трже лист из учитељевих руку и избуца га у сто комада.

— Е ја ћу се с њиме рачунати! — викну, па као луд полети из механе.

— Куд ће? — запити учитељ.

— Не знам, — одговори предсједник.

Но поп није чуо њихових ријечи, него је полети право дописниковом дућану. Дописник се случајно баш шетао туда, па како угледа попа, одмах се досјети јаду, те пође уз чаршију. Поп полети мало боље, а дописник, опазивши то, заобада се и потрча као јарац. И људи и жене и деца, све то излетило из дућана и кућа, па гледа за њима.

— Ово је поп звизи'о,* — рече неко.

— Јес' душе ми.

А попу баш у тај мах пало на памет, како је некад овако гонио на разбоју Турке, па му та мисао нову снагу дала, те изгледаше, да неће лако посустати. Но дописник је свакако био бржи. Опако мален и мршав Ђина жестоко, па чак је престао и да се окреће. На једном мјесту паде му и шешир с главе, ама јадник није имао срца да застане и да га дигне, него опако гологлав трчаше даље.

И тек кад су се прифатили стране, поп поче малаксавати. Увиђе човјек, да са ђаволом не може лако на крај, па стаде и отхућну. Затим диже руку према дописнику и викну иза свега гласа:

— Ако те икад ђаво у касабу донесе, нећеш га више мајци заплјевати.

Па се врати натраг.

Па путу је сврсно и предсједника и учитеља и општинаре.

— Да их је триста, без попа ништа! узвикну предсједник. — Ејвала попо!

— Вала нам се више пеће вратити, — рече поп једнако отхућујући од умора.

Предсједнику као да паде неки камен са срца.

— Фала ти, брате, кад нас курталиса од биједе, — рече попу, а по томе се окрену свима.

— Браћо! Хајдемо у механу!

*

Ово је било и прошло. Дописник се није повраћао у касабу, те је и опет све текло по староме. Истина, касабалије хтједоше, због неког чудног узрока, да промијену предсједника, те да поставе другога, али наш Игњо прилијепи се уз онога „господина“, те га под његовом заштитом није смио нико дарнути. Из захвалности, он је „господину“ уступио и школу, те сад на њој стоји табла са натписом *Ручка ибиота*. Првањњи учитељ постао је „господинов“ писар, а нови учитељ, за кога нико није знао које је вјере, већ у велике бије ђаке у школи и виче и на дара Душаца. Стари поп отишао у некакво село, а дошао нови за кога се мисли да је врло паметан, јер он назива гусле и гуслање „будалаштином“, селаци назива „смрдљивцима“ а касабалије „пезналицама“. Но касабалије се на то никако не љуте, него се и даље као људи проводе у — механи.

И тако то све цвати и напредује, Бого мој, те се са цуним правом надаги можемо, да ће потомци ових дичних отаца из касабје, славно осветити Косово.

— К Р А Ј —

ИЗ „ПРОЛЕТНИХ ЕЛЕГИЈА“

Капљице кишне шуморе тужно
Кроз густо лишће багрена цветна,
И нигде гласка ни од куд више.
И ноћ је тако тужна и сетна.
Па где је месец, што небом шета,
Звездице мале камо се скрише?
Зар слављин гласак изумро пеће,
Зар ружа нема мириса више?
Зар, место јасне, звездане ноћи
Са плавим сводом, сад свуда тама
Зар, место краса и миља њена,
Зар место свега — сад суза сама?
Капљице кишне шуморе тужно
Кроз густо лишће багрена цветна
И нигде гласка ни од куд више,
И ноћ је тако тужна и сетна.

Драгољуб

* Звизнути; каже се у Херцеговини кад и када мјесто полудити.

ЈЕЛЕНИН МУЖ

РОМАН

НАПИСАО Ђовани Верга

(наставак)

Он је у мислима одгађао тај тренутак ужасног искушења, као болесник, који не обзирући се на опасност да живот не изгуби, превалиће хирурга, да одгоди за сутра дан операцију, коју мора да изврши. Дошао је до убеђења да је боље причекати док служавка не оде. Али на једанпут се поче прибојавати, да се она не помолди на вратима, с котарицом у руци, и да му не рекне: — Сад идем! — Беше га страх, да остане сам са својом женом. Полако изиде из куће, шувајући се поред зида, да га не би сназила пиљарица или чизмар. У глави му је дунало, а срце је хтело препући од болова. Беше се упутио оној клупи Виле Реале, да ту седне и да се добро исплаче у свој рубак. Морао је да крије сузе, јер би се сваки смејао његовом јаду.

Ко би имао учешћа према њему? Ко би му веровао, да он своју жену љуби сад више но икада и да плаче не што је гневан, већ што зебе у срцу? Пролазно је улице, кроз које је обично ишао с Јеленом, посматрао је још из далекана своју мирну кућицу, осветљену сунцем, у којој као да се ништа не беше променило. Прозори су били отворени као и обично и кроз њих се смешило сунце. Напослетку се одлучи да иде кући. Беше већ време ручку. Јелена га је морала очекивати! Шта ће јој одговорити, ако га запита шта је узрок, те је задоцнио? Шта ће радити, кад га погледа у очи?

Из кухиње је допирао добар, пријатан мирис. Сто је био постављен. Јелена га је одишта очекивала, прелиставајући неку књигу и рече му само, да је министра хладна. Чезаре поче халапљиво јести, не дижући очију с тањира, правећи се да је гладан, покушавајући да ручак отегне да би одгодио тренутак, када ће служавка сто спремати и он сам са својом женом остати.

Јелена је била мирна као и обично. Њен муж би се овда онда тргао, кад би чуо њен тихи глас или се случајно срео с њеним бистрим очима. Осећао је инстинктивно да му је претварање одузимало велики део снаге, лишава га његовог права и мало по мало га догонило, да се пола судбини. Кад би Јелена знала, да је њено писмо од јутрос у његовим рукама, како да јој каже, за што је толико чекао с том раном у срцу? Како да јој говори о свом гневу и својој љубомори кад их је ујутукао онда кад су морале највећма да бесне?

Служавка распреди сто и узе му тањир испред њега и салвет с колена пре но што је и довршио с вечером. Јелена беше изишла на балкон. Мало после врати се и јави, да долази дона Ана и Камила. Чезаре дубоко уздахну.

Вече је пролазило суморно, у пркос несносном брбљању дона Ану, ведре Камилдине мирноће, шкрипања Робертових ципела и апсурдних тврђења дон Либерија, који је у позво доба ноћи дошао по породицу.

Изгледало је као да се нека заједничка, неписказана мисао врти у главама свију, као да неки необјашњиви немир обузима све њих и као да их гони да што дуже остану

заједно. Чезаре је мислио: — Док будемо сами... и желео је да тај тренутак што је могло бити више одгоди. Осећао је како му се крв сваки час леђи, чим би разговор престао. Напослетку устаде цела породица и пробави више од четврт сахата у предсобљу док су метнути пешивири и док је једно другом рекло laku ноћ. Служавка изиде да присветли на степеницама. Чезаре мишљаше у себи: — Причекаћу док најпре легне служавка.

Ова се врати са својом у руци, затвори врата и савиња ходаше по собама тамо амо, да спрема што је потребно за ноћ. Кад је напослетку отишла у своју собу, Јелена је већ била у својој постели. Чезаре очекују још неко време, док није умукнуо сваки шум у кући. Чинило се као да тражи речи, којима ће почети, објаснити узрок зашто је догле ћутао; све муке, које је од јутрос претрпео, све радости, које су се претвориле у болове, падаху му на ум једна за другом пред вратима те собе, где је Јелена толико пута наслоњала своју смећу главицу на његова рамена. Он наслони чело на рагастов и плакаше дуго и горко, дрхтећи целим телом и загушујући јецање, да га Јелена не би чула. Она то не сме чути; он пред њом није више могао ни да плаче, није више могао да на њеним коленима да одушев својим јадима. Он беше муж, који више није љубљен, чије су сузе смешне.

Сутра! Морао је да чека до сутра. Сутра ће бити мирнија, те ће моћи да све бистрије оцени. Кад је чекао до сад, могао је да чека и до сутра и да јој покаже, да то не чини у пренапњености, већ после зрелог размишљања. Једна ноћ прође брзо. Али каква ноћ! У тој књижици! с главом подбоченом на руке! Колико мисли, колико успомена, колико визија, колико снова!

Кад би Јелена опазила, да он није легао, па би га потражила! Кад би отворила врата на књижици? Кад би погодила све, па дошла да му каже: — Чуј, ја сам невина! — Или: — Љубим те још, љубила сам те увек. Опрости ми!... Опрости ми!

На прозорима забели зора, али каква бледуњава и суморна зора! Починчао је нов дан! Опет дан као и јучерашњи! с петим јадом, с истом неодлучношћу. Чезаре још није могао да изговори себи ону утешну реч: — Свршено је! све је свршено! Кад ће он моћи рећи, да је све свршено? Никад! никад! Па и онда кад би се одважио да се дочепа с Јеленом, и онда не би било свршено. Па и кад би она побегла, па и кад би је најурно из куће, опет не би било свршено. Па чак и сна, кад би му рекла: — Јест, истина је; не љубим те више! — Јер је она живела још; она, од чијег се гласа сав потресао, чији је поглед продирао до дна његове душе; она с богатом, првом косом, белим рукама, дугим трезвицама, с руницама на образима, кад се смеши, с оном руком, која је подрхтавала кад је додиривала његову оно вече, кад га је она погледала оним сјајним очима; она, која га је ухватила за главу обема рукама, па га пољубила, која је штетала с њим испод поморанци у Розамарино, која је још јуче нагињала с балкона блело чело и гледала за њим, која је под срцем носила један део њега. — Ах! да је умрла, да ју је синоћ видео последњи пут под мртвачким покровом разбарушене косе, да јој је за увек скрстио руке на грудима, он сам! да ју је могао пољубити у чело, с уверењем, да на том челу није никад било места за друге пољупце, да она није

нигад имала ни једне мисли, која не би била намењена њему!... Сунце је улазило кроз прозор на балкону у белу, чисту собицу. Он је опет видео оне лене дане, што их је у сиротињи провео, ону зору, што га је затицала у преписивању агата за адвокате, и Јелену која је спавала поред њега не знајући ништа. Он отвори балкон, који је гледао у море што се блистало на сунцу. Неколико путника долажаху од Имаколатела с ручним куферима; неколико кочијаша тераху коње, мали чамци обилазили су полако пристанишни фењер, онамо где се море пенушило сребрастом и златастом пеном. Свуда је владала тишина и ведрина, које су му стезале срце и мало по мало га привлачиле, заносиле и уљуљкивале.

Било је тек шест сахата. Јелена је још спавала; није имала обичај да устаје пре девет. Чезаре осети потребу, да удише мало свежа ваздуха и да се мало прође. Кад се вратио, Јелена је већ била наредила, да јој се доручак донесе у њену собу, јер се није осећала најбоље. Била је бледа, изгледала је уморна, неочешљана и још у собној хаљини. И не чекајући на његово питање, рече му:

— Мало сам слаба, али не мари. Уморна сам, јер сам ових дана мало спавала... Није ни чудо.

(наставите се)

ИЗМЕНА ВЕЊЕ

— CORDELIA —

Смркавало се. Господин Делпијано, који већ почињаше осећати терет својих педесет година, дремао је с новинама у руци, седећи на наслоњачи поред камина, заогрнут домаћом хаљином, док се његова кћи и син, Ада и Алберто и снаха Рита забављаху за столом са троје малишана, веселих као зебе, са ружичвим образима и сребрним гласињима.

Најзад устаде Рита и рече окренувши се мужу:

— Алберто, учини ми љубав те припази ове вечери на дечицу. Ако ти се досади позови Маријету, јер имам посла с Адом у другој соби.

Деца кад чуше ове речи, какви беху враголани, чинише се као да се досећају чега се тиче; али не рекоше ништа, већ се припремише да мало пирују и кличу са својим татом, као што је увек бивало, кад мама пије ту, да им малчице попридржи узде.

Рита и Ада отидоше у добро загрејан и осветљен салон са зидовима и намештајем покривеним жутиим штофом, где је владао таки неред, да је ове вечери изгледао на какву старудареву продавницу. На све стране кутије и завежљаји нагомилани без реда; а у средини собе, на столу покривену чаршавом белом као снег и сјајним као атлас, уздизало се дрво тако високо, да је допирало до таванице. Ово дрво што је пружало своје гране из једног зеленог бокора, стршило је до сјајних зидова и давало овом неуређеном салону неки фантастичан изглед.

Тајанствена заузимљивост што овлада женама, беше управо намера да спреме божиње дрво, да га украсе свећницама и огледалцима, како би обрадовале троје лене, која беху радост и љубав свију њих,

Рита је живела неку годину у Немачкој; видела је весеље и радост породица око божињег дрвета, па те радости не хте лишити своју децу ни за шта на свету. Хтела га је удесити што боље, то се овим занимала податно, чинила је своје сопствене издатке, покушавала да погоди жеље своје дечице, и сва је била весела мислећи унапред како ће се радовати.

Чим уђе у салон, даде се са својом рођаком на посао. Удешавано и миловано њиховим ручницама, ово дрво мало помало доби одећу од светлуцавог уреса, од ишараних дошница и од златних и сребрних трава.

Рита беше веома весела и блажена развијајући лутко и мислећи на радост што је припрема деци. Изгледала је као девојка од петнаест година; и док их је привезивала танким вршцама за гране на дрвећу, поче говорити:

— Шта ли ће рећи Адина, кад види лутку обучену у свилу, с црном косом, коју је толико желела? А како ће Пија бити задовољна кад нађе за себе бебицу, у лепој чипкама покривеној колевци! Ево коњића, лађице и војничког одела за Енрику! Је ли, Ада, да је ова лутка врло крива? Кладила бих се да ћеш и сама уживати да је облачиш; замишљам како те твоја братаница неће оставити на миру, ако не види да се ти по цео дан занимаш ово њене лутке; а ти ћеш јој већ чинити по вољи.

Ада међутим одговори испрекидајући у слоговима; радила је живо да украси дрво, но беше веома озбиљна; са времена на време пушташе по неки уздах, као да има какав терет на срцу, и та је њена туга стајала у необичном контрасту с њеним лепим и свежим лицем од осамнаест година и с њеним живахним пословањем.

По кад и кад би допирали до њих дечиј гласови, и Рита прекидала два-три пута због њихове несташности свој посао, двоумећи се да ли да отиде и види од кога долази та вика.

— Ти можеш ићи, — рече јој Ада; — ја ћу довршити посао око дрвета.

— Али теби самој биће досадно а после заморићеш се кад се будеш морала пети горе.

— Иди, — доладе Ада, — јер докле год им ти не отидеш неће се смирити, а ја нисам ни мало уморна; кад после буду у постељи, доћи ћеш да ми помогнеш у последњим припремама.

Рита не хте да јој се то понавља, и изиде из собе. Ада је међутим живо желела да остане неколико тренутака сама у соби; осећаше на себи неки терет, извесну меланхолију, због које јој падаше тешко, кад мора говорити, одговарати или гледати пред очима ма кога веселог.

Ове вечери имађаше једину потребу да остане на само са својим мислима; и збиља, ралећи и даље свој посао, ум јој отпоче лутати. Мислила је на прошлу годину, на овај исти дан, кад њен бабо беше дошао кући и рекао им:

„Сутра ће доћи један странац да проведе Божић са нама; то је младић један из Берлина кога ми је препоручио један мој пријатељ. Од богате је породице, занима се уметношћу и дошао је у Италију да проучава споменике и да се диви природним лепотама. Беше ми жао гледати га тужна, с мишљу да ће провести дан тако усамљен, сам самцит у хлавној соби у гостионици, без и једног пријатељског лица поред себе. Понудио сам му једно место за нашим столом и један кутак крај нашег огњишта.“

Ову вест ова не беше примила радо и Рита бејаше с тога зловољна. Туђин кога и не познају, похода баш тога дана посвећена домаћем увесељавању, чинише им се да је дошао да унесе мало хладноће, мраза, у њихово празновање, — али ничим не показаше своје вегодовање господину Делпијану, који је, најзад, глава куће и има права позвати кога хоће.

Господин Фридрих Клајн, — тако беше име туђинцу, — није помутио ни најмање радост тога дана: пре ће бити да је био допринео и свој део веселости. Говорио је врло лепо талијански, имао је одлично понашање и нежне осећаје; беше се одмах спријатељио с децом, којој напеклања слаткиша и лоптица, а хтео је да га зову Фриц, јер га то подсећаше на његов далеки дом. Понашао се затим љубазно са свима, хвалио Италију и њене становнике, причао о неким обичајима своје земље у те дане, приповедао оштрумне и допадљиве анегдоте. Одирао је једну партију шаха с господином Делпијаном, који је страстан играч. У опште умео се понашати тако љубазно, да пре но што се село и завршило било, Алберто га називаше пријатељем; господин Делпијано и Рита беху рекли, да се налају да ће га често још виђати, а деца му се умиљавашу, зовући га по своје дечјем изговору *даги Фиц*.

Зато им је при поласку рекао: „Учинили сте да заборавам, да сам далеко од своје куће.“ —

Ада се опомињала свих ових ствари, као да су се догодиле пре једног дана; затим се сећаше да им је господин Клајн свраћао на обед неколико пута, много је вечери прошло у његову друштву, забележио јој је много ласкавих записа у њен албум, учио ју је да игра шаха, па се једном лао и да га победи. Она најзад нађе, да је она зима прошла врло брзо.

Затим мишљаше на лепе шетње, које су чинили у пролеће и у лето с њим у околна поља; сети се колико пута, док Алберто и Ада беху заостали забављени око деце, готово и не знајући нашла би се за неколико тренутака напред са господином Фридрихом. Шта су говорили тада? Не опомиње се, говорили о свему и ни о чему, трчали преко брдских стрмени и брали цвеће.

Он је вазда брао цвеће поменак, које називаше својим најмилијим цвећем: *не заборави ме*. А и њој се чинило као да никад није волела другог цвећа, до овај смерни плави цветић; и свега је везла на везовима и метала међу лишће у књигама. Сети се затим како су у овим шетњама путовали и лутали умом по азуричним пољанама као њихно омиљено цвеће и били кад и кад тако заборањени од самих себе и од света, и бивало би јој веома неправдо кад би их њена рођака, достигавши их трком, скидала са њихових поетских висина у стварност живота.

Али се још више једила, кад примети да се Рита отпоче понашати мало хладније према господину Клајну; кад људи предлагаду позвати га на ручак или правити излет, она увек даваше глас против, наводећи у оправдање, како је деца потребно у слободи играти се и лармати без устезања због људи, који не би били из породице; затим у јесен, кад су били летњиковцу и позвали све пријатеље, господин се Фридрих није дао видети, и не виђаше га ни пошто се беху вратили у грал. То јој причиваше неисказану муку, не умеде себи објаснити ову промену а не усуђиваше се да упита.

С рођаком је била вазда у слози и волела ју је као сестру, љубљеше децу а особито Адину која јој беше кумче, и сматраше је као своју кћер; али не мога опростити Рити овај њен поступак према Фридриху, не мога а да не мисли често: „Она је себична, разуме се, има мужа и девицу, па не маји за друге забаве; али за баба беше велика утеха одиграти коју партију с господином Клајном; па и за мене беше мало разноликости у моме тако монотону, тако тешку, свакидашњем животу.“ — Кад би мислила о овоме, ожалостила би се, а сузе би јој наваљивале на очи. —

И баш овога дана у очи Божића помисљаше на то више него што је хтела; мислила је да се расеје послујући и до сада је само облачила лутке, приправљала кутије са посластацама и извезла поменке: *не заборави ме*. Оде затим у постељу и не склопи очију целе ноћи. Сутрадан не могаху је развеселити ни љубазности њене братанице, која је заштитиваше да ли зна шта јој је донео мали Бога оне вечери. Па јој рече да већ зна ко им је дао поклоне: да то беху дедо, тата, мама и њена тетица, јер је већ видела дрво кроз кључаницу на вратима, али да то никако није казала својој браћи; — а све јој ово говораху с умиљаванјем обасипљући је небројеним пољупцима.

Али Ада ма колико да је хтела да изгледа весела овог дана није то могла постићи; и, кад не би наљутила баба, остала би била цео дан затворена у својој соби.

Деца скакутаху, причаху једно другом на уво — та и она имају неких својих тајни! Рита иђаше тамо-амо са тајанственим изразом. Господин Делпијано и Алберто говораху лагано ниским гласом, тако да у сред свију њих остаде она скоро усамљена, и може се рећи да је провела овај дан гледајући на поље кроз оква и посматрајући вранце како скакућу по снегу што је покривао кровове кућа.

Кад би у вече, запита снаху, хоће ли јој помоћи да запали свећнице на дрвету.

— Не, остани ти, ја ћу отићи; припази кад-кад на децу и спреми се да будеш весела за тренутак кад будемо сви улазили у жути салончић.

И допста после по сата врати се велећи да је све у реду. У то се вратише и господин Делпијано и Алберто; врата се отворише и блесак од свећа суну из салончета, претвореног данас у храм весела.

Малишани отрчаше напред шескајући својим ручицама и узвикујући од чуда, кад видеше њима намењене ствари, које су толико желели, привезане за гране овога чаробног дрвета. А није ту било дарова само за децу, већ и за сва лица у породици.

И Ада, усред веселости што ју је окружавала, заборава за један тренутак на своје јаде, и приближи се углу стола, где беше написано њено име над једном хрном дивних ствари. Оно што јој паде у очи, беше кутија од плаве кадиве, на којој стајаху златна почетна слова њена имена. Отвори је грозничавим покретом и нађе унутра прстен са украсом облика *myosotis*-а плаве боје, сав украшен бриљантима, и једну забелешку на којој беше написано *Фриц својој заручници*. Њено лице мењаше боју два-три пута док је отварала кутију, а сад остављајући је на место рече:

— Не могу да верујем: неко се хтео шалити са мном; али је то рђава шала и пада ми тешко. — И бризну у плач.

— Ти мислиш да би се ко хтео шалти с овим стварима, — рече јој господин Делпијано. — Но умири се, то је Рита учинила: било би сувише дугачко да ти све испричам. Видиш, она је умела прочитати у твоје и у Фрицову срцу, али то није било доста. Требало је да и његови родитељи буду задовољни, и она се живо заузимаше за твоју срећу. Преко својих родитеља у Немачкој могао је добити пристанак породице Клајн да те првме за своју кћер. Сад се очекује само још твој одговор.

— Али Фриц? — запита Ада, назвавши га први пут именом, које му је већ хиљаду пута давала у своје срцу.

— Докле ствар не буде извесна, не пристоји се да долази у кућу. Сад само очекује твој знак, па да се појави. Чим пристанеш примити претен, запалићемо свеће у великој сали, и то ће бити знак да може доћи у нашу средину.

— Не, да ме не види овако узбуђену! чекајте док се умирим. — рече Ада, док јој је срце куцало тако јако, као да би хтело искочити, и поче бристати сузе. Затим се обрте снаси, и паде јој на груди: Рита моја драга, хвала ти, рече јој, — како си добра! А ја сам међутим мислила — била сам неправедна, оштрости ми! И ти, Алберто, сви сте тако добри према мени... ја то не заслужујем... — И, грлећи и љубећи децу, која јој се беху приближила, додаде: — Сад осећам како ће ми бити тешко да вас оставим.

Међутим Рита, која беше узела из кутијце скупоцени претен, држала га је пред рођакиним очима да блешти и сија, док јој је ова захваљивала осмехом, и посматрала оне цветиће који су јој казивали тако много, — одскочи кад чу иза себе један познат глас:

— *Докле моја за навек!*

Она не имаде снаге да одговори, за њу одговори уздрхтала ручица њена, коју држаше у рукама Фрицовим.

А како је он могао дознати њену одуку?

Била је то Адина, која је све схватила. Не говорећи ником ништа, искраде се из салоничића и отиде да нареди послузи, да припали свеће у великом салону, и тиме учини да дође Фриц, који је познавао тајну, којом учини да увек буде весела њена добра теткица.

Свет. А. Поповић.

ЗАНИМЉИВЕ СИТНИЦЕ

Из позоришног света. Један осљетониста, приказујући ћерцицу знамените глумице Режан, пише ово: Многи глумци које на позорници виђамо, може бити већина њих су позоришна деца. Постоји једна стара изрека: ко подере пар обуће на позорници, остаје глумац за све време свога живота баш да га судбина одгурне и на друго поље рада. Позоришна деца одрастају иза кулиса и већином припадну сасвим позорници. Зашто да се старају за други положај у друштву кад су већ ту? У пуном смислу речи та деца олако изуче глуму. Све што виде и чују врти се око позоришта, о њему само и мисле. А има и дечјих улога, па брзо остваре своју замисао. Дечје улоге су често пута врло важне, нису увек мале, па скончане су и са тешкоћама. Друга деца, која нису на позорници као код своје

куће, која не знају како се даје нагласак, како се на позорници иде и стоји, неби могла улогу савладати; али позоришна деца играју је изврсно, а по неко пожање и одобравање публике и зарана стече гласа. Ту децу ретко одвајају од позоришта, она одрастају и остају у њему и доцније играју улоге својих очева и матера; али *ретко бивају велики уметници*. За чудо да се деца, која су из малена удисала позоришни ваздух, која су имала прилике да изблиза посматрају вештину играња, — не одликују бог зна каквом вештином у игрању кад одрасту! Од куд долази то? Ја мислим да је узрок тој појави у томе, што су глумци те врсте још у детињству навикнути да сматрају глуму као *занат*; а за то, што су томе занату вични још из детињства, они мисле да су тиме постали и вештаци па се у правој вештини играња никако и не усавршавају. Они сматрају за изlišно да се дају учити од знаменитих учитеља, будући увек будаластог веровања: да већ знају све оно чему би их учитељ могао научити. Има и изузетака, као што је Клерон, незаборављена звезда француског позоришног неба, коју је мати и родила на позорници, и Амалија Шенхен, украс дворског позоришта у Бечу, која је ступила на позорницу већ у четвртој години своје младости. Има дакле и позоришне деце која су постала великанима; али већина је „средње кавгоће“, што значи да нису добри глумци. То је правило.

Стара прича. — После погопа, кад се лађа Нојева зауставила на брду Арарату, изиђе праотац Ноје из лађе, па погледавши око себе разливено море повика:

— О, Господе! Ову водурину, где се толика сваковрсна животиња подавила, ја не могу пити јер је погана!

На једанпут се обрте пред њим аићео и посади винову лозу па је поче заливати најпре крвљу јагњећем, онда лавовском, па најзад свињском.

— Шта радиш то? унига га Ноје чудећи се.

Аићео му одговори:

— Сок ове биљке има три својства и то својства ових животиња: ако попијеш једну чашу, бићеш умиљат као јагње; ако попијеш две, бићеш снажан и одважан као лав, а попијеш ли три и више, бићеш као и свиња, ваљаћеш се по блату.

Поглед. — Поглед је нем и говор љубави, т. ј. језик срца. Пошто жене не могу лако да забздају свој језик, онда оне говоре овим другим језиком и онда, када срце не могу да обуздају.

Слепци. — Један заједљивац прође поред двојице проејака — слепаца, па им рече: „Ево вам!“ али им ништа не даде. После два минута ухватила су оба слепаца, један другог, за кике, мислећи, да један од другог крије добивену милостињу.

Срце и муња. — „Ја се веома плашим од муње!“ рећи ће једна лепа дама. — „Није никакво чудо“, одговори јој један одбијени љубавник, „ваше је срце од челика“.

Добро пиво. — „Но, зар то није врло добро пиво, зашта кафеџија свога госта, који је поручио флашу пива. — „О да“, одговори овај, „вода би била довољно јака, када би у њој било повине пива“.

Кореспонденција. — Један сељачић отиде у варош на обућарски занат. Кад је полазио, мати му је рекла, да јој чешће шаље писма. Једном виде он код једног чиновника повине писма, па му рече: „Драги господине, мати ми је казала, да јој с времена на време шаљем писма; хоћете ли бити тако добри, те да ми поклоните једно писмо, које вам више није потребно.“

ПОШАЛИЦЕ

Прави Брат. Један је младић научио са свим природно да подражава магарца. Једном је његова сестра била у гостима, па баш кад су били при ручку, уђе у авлију један прави магарац и поче давати од себе гласа. На то ће рећи сестра тога младића: „Ха, ето иде и мој брат!“

Кинеско позориште. — Кинеским глумцима иде много боље, него ли европејским. Познато је, да у Кини посетиоци позоришта једу у самом позоришту. Кад им се допадне ова или она сцена, они, као знак допадања, место пљескања, шаљу на бину пуне чиније. Глумци једу, захвале се и играју поново.

Добар одговор. Један министар нападе једном љутито свога секретара:

— Како то — рече му — да ви ваше ствари уређујете па вам све иде да боље бити не може; а државне што их ви уређујете, све зло и наопако?

— Па ето како — рече секретар. Моје приватне ствари уређујем ја по својој памети а државне по вашим заповестима.

Бог зна. — Сретну се једног јутра писар и практикант. Овај други имађаше на леђима нов капут.

— Браво! — рече писар. Кад си правно тај капут?
— Нисам га ја правно него мајстор — одговори практикант.

— Али ти си га платио.

— Ни то није истина.

— Али ћеш га платити.

— Сам Бог зна је ли и то истина!

Утеса. Један сиромашак оио се толико да већ нићи није могао, него се склуси напред улице. Прођоше неки поред њега па осетивши онај силни задах ракије, повикаше:

— Пхи! ала се овај оио!

— Па шта ћете више! — рече пијани. — Ја јесам до душе сиромаш човек, али да сам милионар, оиет не би могао пијанији бити!

Не зна човек. Сретну се дужник и поверилац и овај последњи рече:

— Па Никола брате, већ је прошло две године како сам ти дао оних 100 динара. Кад ћеш ми вратити?

— Којешта! — љутну се Никола. Шта знам ја; зар сам ја пророк?

Смешан оглас. — Сматрам за дужност, да јавно овим путем изјавим своју благодарност ономе трубијану, који ми је у недељу, без икаква разлога и узрока опалио шамар.

ИСПРАВКА

У прошлом броју „Звезде“ у некрологу пок. Миловану Т. Јанковићу седми ред у првом ступцу треба да гласи овако:

мушка част, истински либералац, *духом богат и крепак*, а шести ред у другом ступцу:
пок. чика — Милован бавио се и Српском Књигом.

РЕПЕРТОАР НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА

Недеља, 17. октобра. Дневна представа: *Роберт ђаво* драматисана легенда у пет чинова, са певањем, написао Карло Холтај, превео с немачког Ђура Бошковић. Музика од Јенка. — Вечерња представа: *Птичар*, оперета у три чина, од М. Веста и Л. Хедда. Музика од Карла Целера.

Уторник, 19. октобра: *Ало! Ало!*, комедија у једном чину, написао Пјер Валдањ, превод с француског. (*Први пут*). — *Јовановићев сватови*, шпљива опера у једном чину, написали Мишел Каре и Жил Варбије, превео с француског Никола Ј. Мариновић. Музика од Виктора Маса.

Четвртак, 21. октобра: *Егмонт*, трагедија у пет чинова, од Гете-а, превео Мих. Р. Поповић. Музика од Бетовена.

Субота, 23. октобра: *Гаврани*, комедија у четири чина, написао Анри Бек, превео с француског Јов. М. Ј. (*Први пут*.)

Недеља, 24. октобра: Дневна представа *Агнеша*, позоришна игра у три чина, с певањем, написао Шандор Лукачи, превод с мадарског. Музика од Ереља. — Вечерња представа: *Гаврани*.

Садржај: „Роб и буљуб“ (песма). — „Дошаник из касобе“ (српскас). — „Из Пролетних елегја“ (песма). — „Јелеки муж“ (песма). — „Иленајене“. — „Занимљиве ситуације“. — „Пошалице“. — „Исправка“. — „Репертоар народног позоришта“.

Власник: Ст. М. Веселиновић, — Штампарија Свет. Николића Об. Вен. Бр. 2. — уредник Јанко М. Веселиновић